

حسابداری مدیریت؛ چالشها، فرصتها و تهدیدهای فراروی آن در صنعت نفت و گاز

محمد توکلی محمدی^۱، علی اسحق زاده^۲، مهدیه غفاریپور خوئی^۳

چکیده

هدف از این مقاله مطالعه و بررسی عملکرد و جایگاه حسابداری مدیریت در شرکتهای نفت و گاز است. اهمیت مطالعه نقش و جایگاه حسابداری مدیریت در محیط کسب و کار کنونی در شرکتهای نفت و گاز به این خاطر است که در طول ده سال اخیر شاهد پدیده هایی نظیر جهانی شدن، پیشرفت تکنولوژی، مقررات زدایی و تغییر در ساختار اقتصاد بوده ایم. تغییرات نهادی و ساختاری در اقتصاد تحت عنوان "اقتصاد نوین"، چالشها، تهدیدات و فرصتهایی را فراروی حسابداران مدیریت، به ویژه آنهایی که در شرکتهای نفت و گاز فعالیت می کنند قرار داده و انتظار می رود این روند در آینده نیز ادامه داشته باشد. این پژوهش سعی دارد بخشی از مهمترین چالشها، فرصتها و تهدیدات را شناسایی نموده و به تحلیل هریک بپردازد. نتایج پژوهش نشان می دهد که حسابداران مدیریت باید در وظایف و مسئولیتهای فعلی خود بازاندیشی نموده و از فرصتهای فرارو به منظور بهبود عملکرد خود و سازمان اطلاع یابند. شناساندن نقش، کارکرد و جایگاه حسابداری مدیریت در امروز و فردای صنعت نفت و گاز و اهمیت آن، ضرورت انجام این پژوهش به شمار می رود. مدیران ارشد و تصمیم گیرندگان نهایی شرکتهای فعال در صنعت نفت و گاز کاربران اصلی این پژوهش به شمار می روند.

حسابداری مدیریت، جهانی شدن، مقررات زدایی، تکنولوژی، اقتصاد نوین، صنعت نفت و گاز.

مقدمه

بحث در مورد حسابداری مدیریت و اقتصاد نوین در بیست سال گذشته توجه زیادی را به خود جلب کرده است (جانسون و کاپلان، ۱۹۸۷؛ جاروگا و هو، ۲۰۰۲؛ لینتینن، ۲۰۰۳؛ کارمونا و گوتیرز، ۲۰۰۳؛ بین و اسمیت، ۲۰۰۳). محیط کسب و کار کنونی که سازمانها در آن مشغول فعالیت هستند از گذشته تا به امروز مبتلا به آشفتگی ها و عدم قطعیت بوده (دوبرلی و همکاران، ۲۰۰۰؛ ویلیام و سیمن، ۲۰۰۲) و از نظر شرایط رقابتی نیز با تغییرات سریعی همراه بوده است. این موضوعات منجر به تغییرات بنیادی در اصول و قواعد رقابت شده و تغییراتی را در استراتژی های سازمانی به همراه داشته است (لوکامی، ۱۹۹۸). در سوی دیگر این محیط، شاهد شکل گیری و توسعه تکنیکها و روشهای نوینی برای پیش بینی یا واکنش به تغییرات و اجرای اهداف استراتژیک بوده ایم (لینتینن، ۲۰۰۳). تغییر ساختار، نقش و عملکرد اقتصاد که از آن به عنوان "اقتصاد نوین" یاد می شود (بیمانی، ۲۰۰۳)، از طریق ایجاد یک محیط کسب و کار بسیار پیچیده بر نقش حسابداری مدیریت در سازمانها اثر گذاشته است (سیچتا، ۲۰۰۲). هر کسب و کاری به شدت به ایده های نوآورانه وابسته است و تکنولوژی، ریسک، عدم قطعیت و تغییرات منظم نیز از ویژگی های ذاتی یک کسب و کار به شمار می روند. حسابداری (حسابداری مدیریت به طور خاص) به عنوان زبان هر کسب و کار در این بین وظیفه دارد از طریق تهیه و اشاعه گزارشاتی از کسب و کار به صورت کارا و اثربخش تغییراتی را که در محیط اتفاق می افتد نشان دهد و سازمان را در راستای سازگاری با تغییرات تکنولوژیکی مساعدت نماید. گزارشات تهیه شده باید کامل، قابل اتکا و مربوط باشند تا تصمیم سازی و متعاقبا تصمیم گیری حداقل هزینه و حداکثر سود را به همراه داشته باشد. در سالهای اخیر در سازمانهای ایرانی تلاشهایی در زمینه استفاده از تکنیکهای حسابداری مدیریت به عمل آمده است؛ اما با توجه به اینکه حسابداران مدیریت باید افراد حرفه ای و آشنا با برنامه ریزی، مدیریت، حسابداری، اقتصاد، گزارش دهی و حتی محیط زیست باشند و نیز با توجه به اندک بودن تعداد آنها، جای خالی آن در شرکتهای به شدت احساس می شود. صنعت نفت و گاز نیز از این موضوع مستثنی نبوده است. صنعت نفت و گاز یکی از مهمترین بخش های اقتصادی در کشورهای صادر کننده به شمار می رود تا جاییکه اقتصاد برخی از کشورهای صادرکننده از ابتدا بر پایه نفت و گاز شکل گرفته و دنیای صنعتی برای بقای خود به آن وابسته است. این صنعت به عنوان قدیمی ترین صنعت کشور، به معنای

^۱ استادیار حسابداری دانشگاه صنعت نفت و عضو هیات علمی دانشکده نفت تهران m.tavakkol.m@yahoo.com

^۲ کارشناس ارشد تامین مالی و سرمایه گذاری در صنعت نفت و گاز دانشکده نفت تهران و نویسنده مسئول مکاتبات afin2012@yahoo.com

^۳ کارشناس حسابداری دانشکده نفت تهران m.ghaffarpour@yahoo.com